

RAAP-NOTITIE 5045

Plangebied Nijkerkerweg te Telgt

Gemeente Ermelo

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventa-
riserend veldonderzoek (karterend veldonderzoek)

Archeologisch Adviesbureau

6000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Vliek Advies

Titel: Plangebied Nijkerkerweg te Telgt, gemeente Ermelo; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterend veldonderzoek)

Status: eindversie

Datum: 18 maart 2015

Auteur: E. Goossens MA

Projectcode: ERNI

Bestandsnaam: NO5045_ERNI.docx

Projectleider: E. Goossens MA

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 65258

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Ermelo

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2015

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Vlieg Advies heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in februari 2015 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase) uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een twee-onder-eenkapwoning aan de Nijkerkerweg te Telgt in de gemeente Ermelo. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Op basis van het voorkomen van een dekzandrug (die mogelijk afgedekt is door een dun cultuurdek) met grondwatertrap VII kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend. De verwachting geldt voor resten uit de periode Laat Paleolithicum-Late Middeleeuwen. Archeologisch relevante overblijfselen uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht.

Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen verricht. Binnen het plangebied is een cultuurdek vastgesteld met een dikte van circa 70 cm. Onderin het cultuurdek komen brokken uit de onderliggende C-horizont voor. Hieruit volgt dat door bodembewerking ten tijde van de ontginning de verschillende bodemhorizonten zijn opgenomen in de basis van het cultuurdek. De onderliggende C-horizont betreft al dan niet verspoeld dekzand. Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Ermelo een selectiebesluit.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Vlieg Advies heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in februari 2015 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase) uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een twee-onder-eenkapwoning aan de Nijkerkerweg te Telgt in de gemeente Ermelo.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen.

Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Gemeente: Ermelo

Plaats: Telgt

Plangebied: Nijkerkerweg

Centrumcoördinaten: 168.160/478.974

Oppervlakte: 2.000 m²

Kaartblad: 26G

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 65258

1.3 Huidige en toekomstige situatie

Tijdens het veldonderzoek bestond het plangebied grotendeels uit grasland. Centraal in het plangebied ligt een toegangsweg naar het erf. Aan de zuidzijde staat een schuurtje. Ter plekke wordt een twee-onder-eenkapwoning gerealiseerd. De wijze van funderen van de nieuwbouw is nog niet bekend. Er wordt echter vanuit gegaan dat de daarmee samenhangende bodemverstoringen dieper reiken dan het archeologisch relevante niveau (i.c. 30-70 cm -Mv).

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een karterend veldonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde geologische en archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- ARCHIS voor de AMK-terreinen, waarnemingen, vondstmeldingen en onderzoeksmeldingen (www.archis.nl);
- historisch kaartmateriaal (www.watwaswaar.nl) voor kadastrale minuut 1832 en diverse topografische kaarten)
- bodemkundig en geomorfologisch kaartmateriaal (www.archis.nl);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; www.ahn.nl);
- het informatiesysteem DINO (www.dinoloket.nl);
- de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Goossens, 2009).

2.2 Resultaten

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Het plangebied ligt aan de oostelijke rand van de Gelderse Vallei. Een gebied met uitgestrekte dekzandvlakten en -laagten, waarin ook hogere dekzandruggen en -koppen liggen. Het plangebied ligt volgens de gemeentelijke verwachtingskaart op een dekzandrug (code er; Goossens, 2009). Het is in bodemkundig opzicht niet gekarteerd op de detailkarteringskaart van Huinen, Ermelo en Putten (Staring, 1999). In de nabijheid liggen zowel gebieden met veld- en laarpodzolen en enkeerdgronden. Gezien de ligging van het plangebied in de kern van de buurtschap Telgt is het aannemelijk dat er een dun cultuurdek aanwezig is, in bodemkundig opzicht zal het een laarpodzol betreffen.

Er zijn geen verstoringsgegevens voorhanden.

DINO-gegevens

Het raadplegen van digitale aardkundige gegevens via het DINO-loket heeft geen relevante informatie over de aardkundige situatie in het plangebied opgeleverd.

Bekende archeologische en historische gegevens

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan geen vindplaatsen geregistreerd in de nabije omgeving van het plangebied (straal 500 m). Op de gemeentelijke verwachtingskaart zijn wel enkele vindplaatsen aangegeven. Dit betreft in alle gevallen huisplaatsen uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd.

Binnen een straal van 500 m van het plangebied staan drie archeologische onderzoeken gemeld in ARCHIS. Circa 400 m ten oosten van het plangebied is in 2013 een bureau- en veldonderzoek uitgevoerd (Schorn, 2015; onderzoekmeldingsnummer 57865). De ondergrond bestond uit smeltwaterafzettingen. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.

In 2009 is langs een groot deel van de (Oude) Telgterweg een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Bakker, 2009; onderzoekmeldingsnummer 35768). Dit onderzoek leverde wel archeologische indicatoren op, op circa 700 m ten oosten van het plangebied. Er is geen datering aan de vindplaats toegekend. Het derde onderzoek ligt circa 100 m ten noorden van het plangebied en heeft geen archeologische vindplaats opgeleverd (onderzoekmeldingsnummer: 28241; Holl e.a., 2008). De ondergrond ter plekke is beschreven als smeltwaterafzettingen

Historische informatie

Op de kadastrale minuut 1832 is het plangebied aangeduid als akker. Er liepen geen sloten en/of greppels doorheen. Deze situatie blijft zo tot het begin van de 20e eeuw. Op de topografische kaart van 1916 ontstonden aan de zuidkant van het plangebied twee erven, beide bestaande uit een woning en bijgebouw. Het plangebied wordt dan doorsneden door een toegangsweg. Deze situatie is tot op heden gehandhaafd.

Gemeente archeologische verwachtingskaart

Op de gemeentelijke verwachtingskaart is aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend (Goossens, 2009). Deze verwachting is gebaseerd op het voorkomen van een dekzandrug ter hoogte van het plangebied.

2.3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het voorkomen van een dekzandrug (die mogelijk afgedekt is door een dun cultuurddek) met grondwatertrap VII kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend. De verwachting geldt voor resten uit de periode Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen. Archeologisch relevante overblijfselen uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht.

De hoger en daarmee droger gelegen delen van het smeltwater- en dekzandlandschap waren in de Steentijd aantrekkelijke vestigingslocaties. Hierdoor bestaat de kans op het voorkomen van zogenaamde extractiekampen. Dit zijn plekken waar jager/verzamelaars slechts gedurende korte periode verbleven. Hiervan rest tegenwoordig in de bodem nog een strooiing van vuurstenen artefacten en eventueel haardkuilen. Voor de periode Bronstijd t/m Late Middeleeuwen bestaat

een kans op het voorkomen van nederzettingsresten, bestaande uit erven met grondsporen (woonstalhuis, enkele bijgebouwen en waterputten).

Als prospectiekenmerken van de eventueel aanwezige archeologische resten kunnen worden benoemd:

- Een aaneengesloten archeologische laag, gekenmerkt door een afwijkende kleur ten opzichte van de eronder en erboven liggende laag;
- De aanwezigheid van mogelijk antropogene objecten als houtskool, bot, steen en artefacten (voornamelijk aardewerk en vuursteen) in een matig tot hoge dichtheid (> 40 vondsten groter dan 4 mm per m^2);
- De veronderstelde afmetingen van de vuursteen sites zijn klein ($< 400\text{ m}^2$); de veronderstelde afmetingen van de overige sites zijn groot ($> 2.000\text{ m}^2$); de resten bevinden zich naar verwachting in de top van de dekzandafzettingen (B- en C-horizont).

Op grond van de gespecificeerde verwachting werd de volgende onderzoeksmethode opgesteld (SIKB, 2007; Tol e.a., 2004):

- Een booronderzoek bestaande uit circa zes boringen evenredig verspreid over het plangebied;
- Boor: Edelmanboor met een diameter van 15 cm ;
- Waarnemingsmethode: controle opgeboord materiaal ter plaatse in het veld (opgeboord materiaal indien mogelijk zeven met een zeef met een maaswijdte van 4 mm);
- Boordiepte tot minimaal 25 cm in de onverstoorde pleistocene C-horizont.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een karterend booronderzoek. De onderzoeksmethode is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.3 ('Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen verricht (figuur 4). Er is geboord tot maximaal 1,2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met gps ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Binnen het plangebied is een cultuurdek vastgesteld met een dikte van circa 70 cm. De bouwvoor die in de top daarvan gevormd is, is circa 30 cm dik. Onderin het cultuurdek komen brokken uit de onderliggende C-horizont voor. Hieruit volgt dat door bodembewerking ten tijde van de ontginning de verschillende bodemhorizonten zijn opgenomen in de basis van het cultuurdek. Deze bestaat uit zwak siltig, sterk humeus donker bruingrijs zand. De onderliggende C-horizont bestaat uit licht bruingeel zwak tot matig siltig, matig fijn zand met enkele ijzervlekken. Het betreft al dan niet verspoeld dekzand.

Archeologie

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Hoewel op basis van het bureauonderzoek aan het plangebied een hoge archeologische verwachting is toegekend voor vindplaatsen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen heeft het veldonderzoek geen eenduidige aanwijzingen in die richting opgeleverd. De kans wordt dan ook klein geacht dat er in het plangebied archeologische resten voorkomen anders dan verkavelingspatronen, graven en andere lokale archeologische verschijnselen/resten. Tegen deze achtergrond bezien, is er dan ook geen aanleiding om ter plaatse rekening te houden met archeologische belangen.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Ermelo een selectiebesluit.

Literatuur

- Bakker, A.M., L.C. Nijdam, J. Tolsma & I.N. Kaptein**, 2009. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, karterende fase, ten behoeve van tracédelen fietspaden langs de telgterweg en Oude Telgterweg in de gemeente Ermelo. *Archeologische Rapporten Oranjewoud*, 2009/102. Oranjewoud B.V., Heerenveen.
- Goossens, E. & F. de Roode**, 2009. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Ermelo; deel 1: beleidsnota archeologische monumentenzorg; deel 2: toelichting op de archeologische kaarten. *RAAP-rapport 1844*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Holl, J., J. Huizer & S. Nederpelt**, 2008. Ermelo, Telgterweg 254: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek. *ADC Rapport 1478*. ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Schorn, E.A.**, 2015. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek; verkennende fase; Telgterweg 267 te Ermelo. *Archeodienst-rapport 334*. Archeodienst BV, Zevenaar.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
DINO	Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Het plangebied afgebeeld op divers kaartmateriaal (schaal 1:25.000; beleidskaart: schaal 1:6.250).

Figuur 3. Het plangebied afgebeeld op divers historisch kaartmateriaal (schaal 1:25.000).

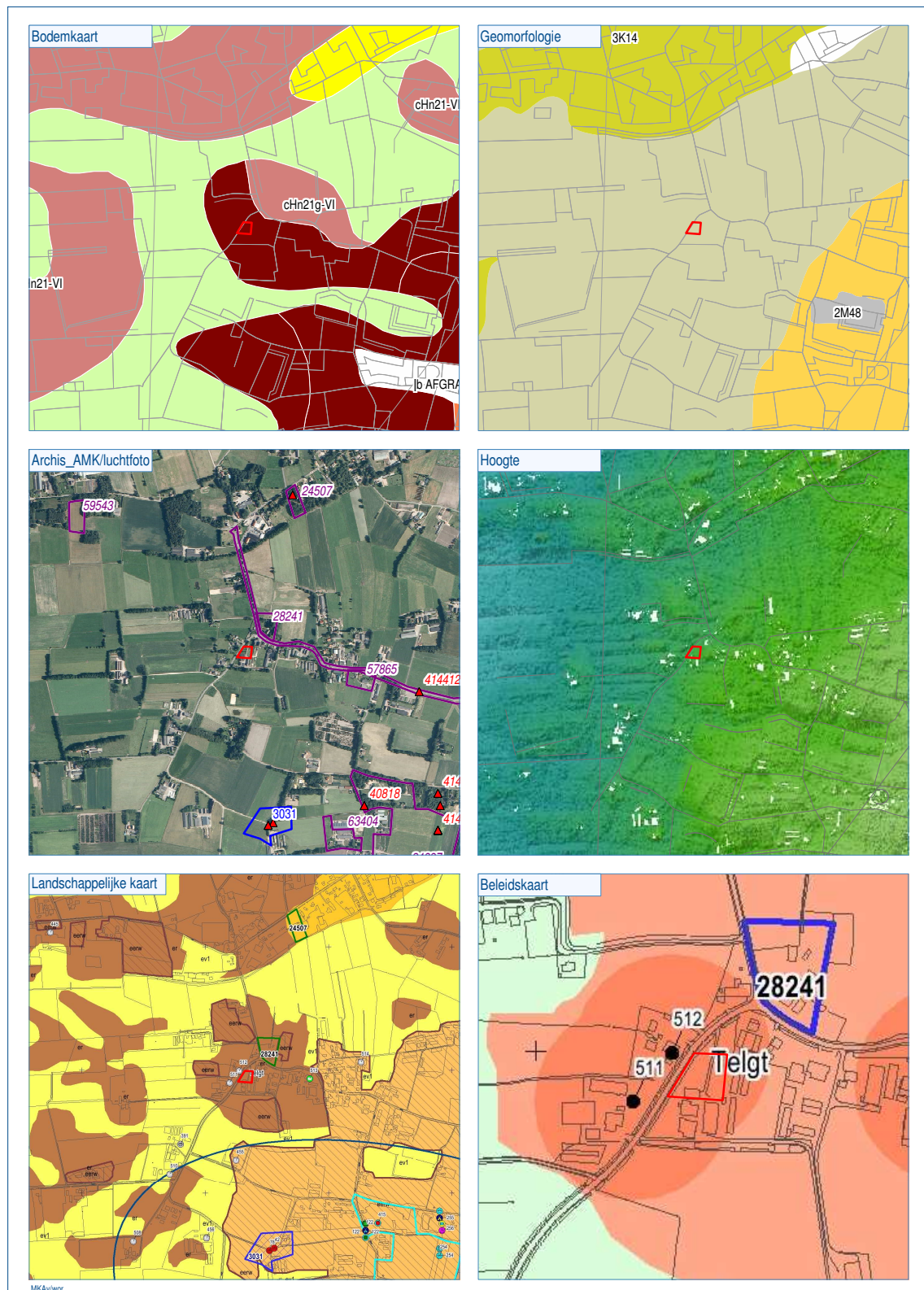
Figuur 4. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

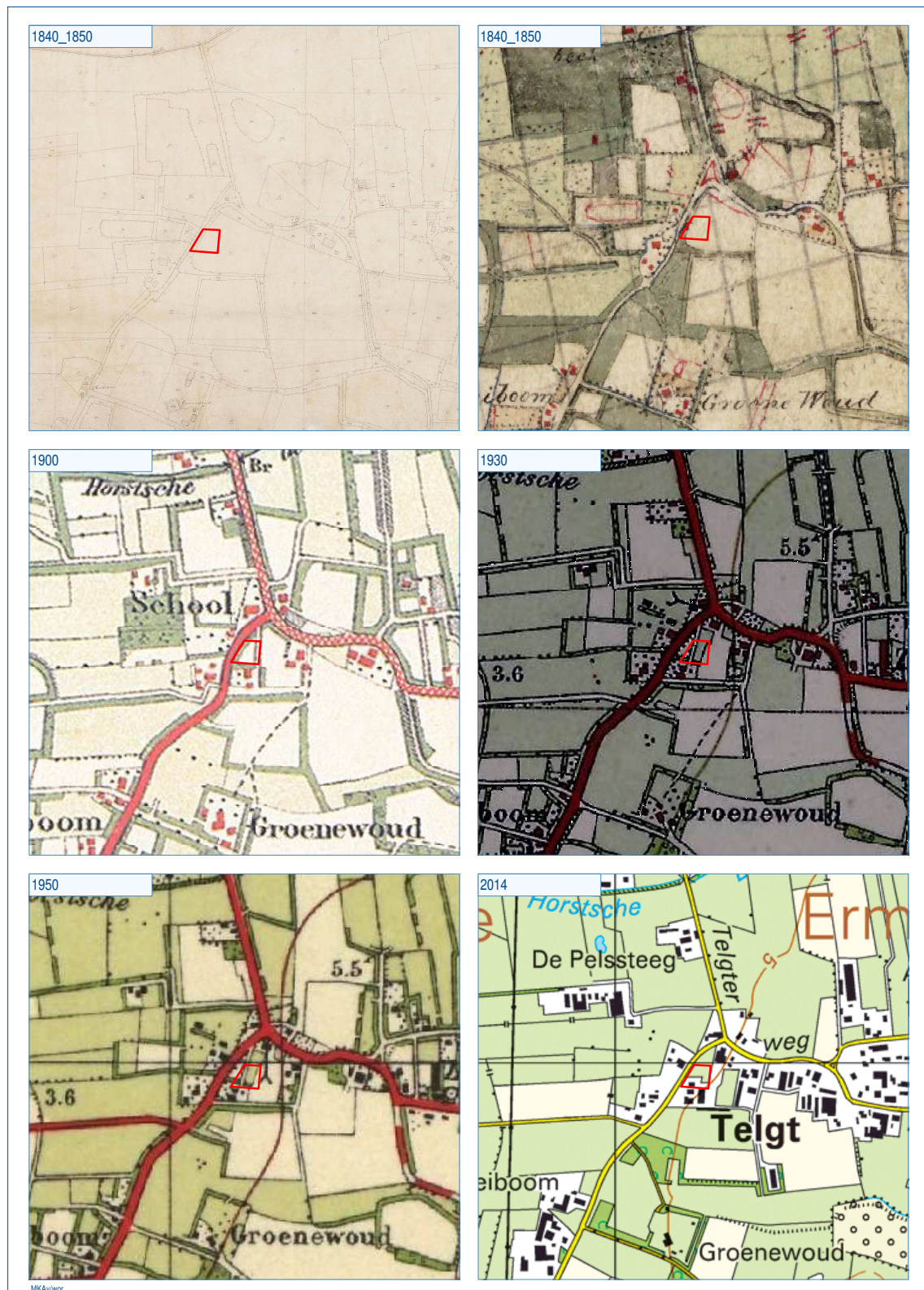
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.



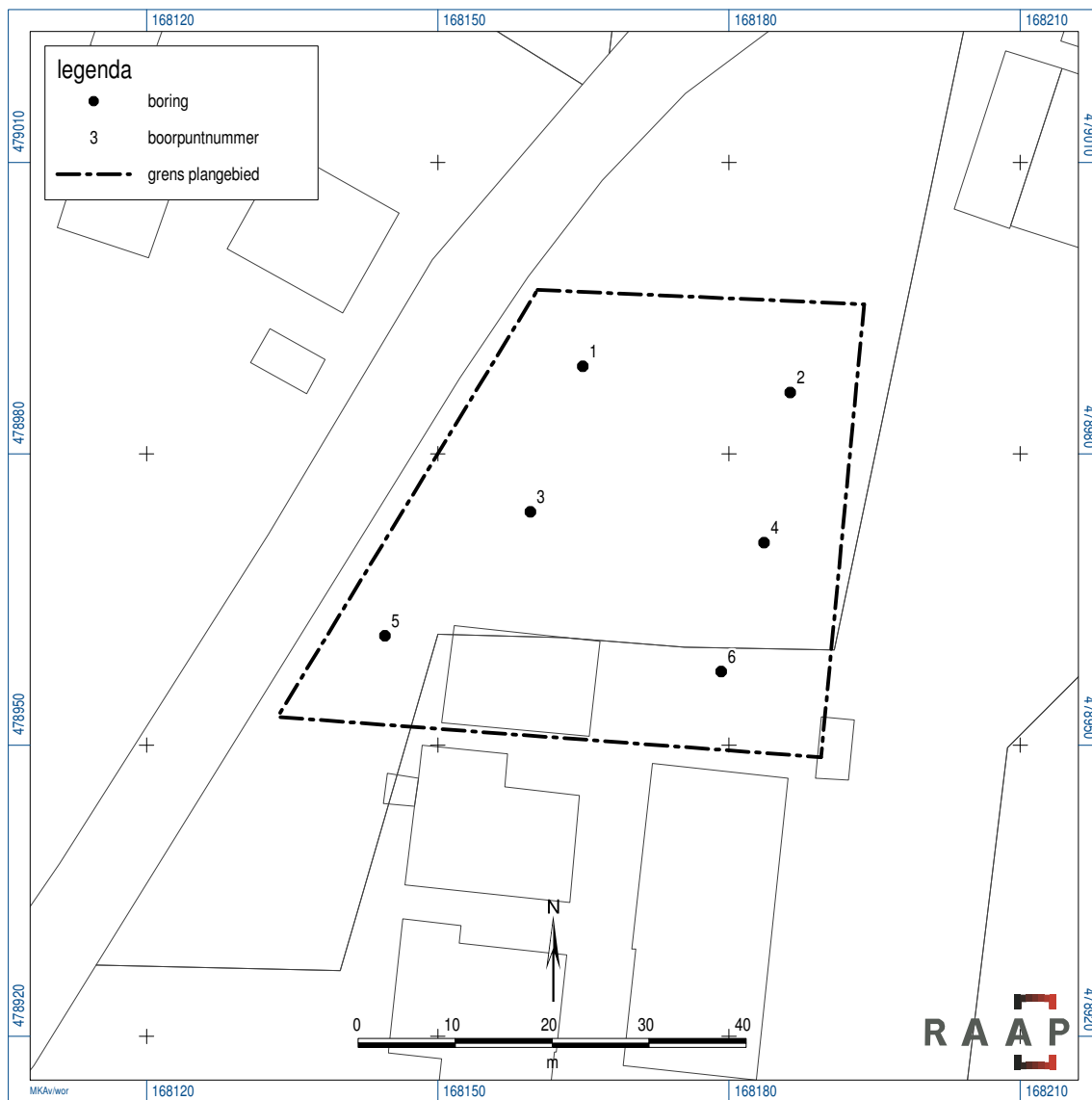
Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).



Figuur 2. Het plangebied geprojecteerd op divers kaartmateriaal (schaal 1:25.000; beleidskaart: schaal 1:6.250).



Figuur 3. Het plangebied geprojecteerd op divers historisch kaartmateriaal (schaal 1:12.500).



Figuur 4. Boorpuntenkaart.

Geologische perioden			Archeologische perioden		
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk		Datering
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr.	Recente tijd		
			Nieuwe tijd	C	1945
	B			1850	
	A			1650	
	Vroeg Subatlanticum		Laat B		1500
				Laat A	1250
			Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
				C: Karolingische tijd	725
				B: Merovingisch tijd	525
				A: Volksverhuizingstijd	450
	Romeinse tijd	Laat	270		
		Midden	70 na Chr.		
Vroeg		15 voor Chr.			
Subboreaal	450 voor Chr.	IJzertijd	Laat	250	
			Midden	500	
Vroeg			800		
Atlanticum	3700	Bronstijd	Laat	1100	
			Midden	1800	
			Vroeg	2000	
Boreaal	7300	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850	
			Midden	4200	
			Vroeg	4900/5300	
Preboreaal	8700	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450	
			Midden	8640	
			Vroeg	9700	
Pleistoceen	Weichselien	Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050	
			Allerød	11.500	
			Vroege Dryas	12.000	
			Bølling	12.500	
			Vroegste Dryas	13.500	
		Pleniglaciaal	Laat		
	Vroeg Glaciaal	Midden	Denekamp	30.500	
			Hengelo	60.000	
			Moershoofd	71.000	
			Odderade		
			Brørup		
	Eemien	114.000			
	Saalien II	126.000			
	Oostermeer	236.000			
	Saalien I	241.000			
	Belvédère/Holsteinien	322.000			
	Glaciaal x	336.000			
	Holsteinien	384.000			
	Elsterien	416.000			
		462.000			
	Prehistorie			Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat
Jong B					16.000
Jong A					35.000
Midden					250.000
Oud					

tabel1_standart_GeoBioArcheo_RAAP_2014

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: ERNI-1

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.165, Y: 478.989, hoogte: 5,13, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost



boring: ERNI-2

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.186, Y: 478.986, hoogte: 5,27, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost



boring: ERNI-3

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.160, Y: 478.974, hoogte: 5,17, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost



boring: ERNI-4

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.184, Y: 478.971, hoogte: 5,36, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost



boring: ERNI-5

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.145, Y: 478.961, hoogte: 5,00, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost



boring: ERNI-6

beschrijver: EG, datum: 18-2-2015, X: 168.179, Y: 478.958, hoogte: 5,52, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Gelderland, gemeente: Ermelo, plaatsnaam: Telgt, opdrachtgever: Vliek Advies, uitvoerder: RAAP Oost

